

Traditie (1) - vormgeving aan levend geloof

We plegen weinig waardering te hebben voor traditie. In de baptisten volksmond staat traditie gelijk aan dode vorm, het tegenovergestelde van levend geloof. De ervaring leert echter dat we in onze gemeenten voortdurend met traditie te maken hebben. Juist als er leven in de gemeente is! Wanneer een gemeente groeit door toetreding van gelovigen die niet uit eigen baptistenkring komen, wordt traditie een probleem. De voormalige pinksterbroeder legt in de gemeente de nadruk op de vrijheid tot spreken in tongen. De zuster uit de Vergadering mist de wekelijkse avondmaalsviering. Een van oorsprong verontruste gereformeerde wijst op het gezag van het ambt. Jonge mensen zonder kerkelijke achtergrond, die in Youth for Christ tot geloof zijn gekomen, vragen zich af of al die ouderen niet bezig zijn om kerkje te spelen. De oude baptistenøtenslotte, die al meer dan dertig jaar lid van de gemeente zijn, beklagen zich dat de gemeente geen echte baptisten gemeente meer is. Kortom: de traditie, of de veelheid aan tradities, of het gebrek aan traditie, is een probleem. En: juist het leven in de gemeente roept de kwestie van de traditie op! Reden genoeg om in enkele artikelen dieper op deze zaak in te gaan.

Vorm en inhoud

Is traditie dode vorm? Dat kan. Maar vorm, op zichzelf genomen, is geen teken van dood. Traditie is als de bedding van een rivier. Die bedding geeft richting aan het stromende water. Niemand die aan de oever van de Rijn staat en de rivier zich door het landschap ziet slingeren, zal het hebben over dode vorm. Er bestaat wel traditie die dode vorm is. Zo'n traditie is te vergelijken met een uitgedroogde rivier. De vorm is er wel. Maar het leven om vorm aan te geven ontbreekt. Traditie in de gemeente is de bedding waarin Gods zegen tot ons stroomt. Traditie geeft vorm aan de gemeenschap met God, aan de verering van Hem en aan de gemeenschap met elkaar. Zij geeft richting aan het dienen van de Heer en elkaar. In een pinkstergemeente wordt God geëerd met halleluja's en opheffing van handen. Er zijn ook gemeenschappen waar God geëerd wordt door het zingen van psalmen op hele noten. Hier hebben we te maken met twee verschillende tradities. Het valt op, dat iedere geloofsgemeenschap na verloop van tijd een traditie krijgt. De gemeenschap met God en de beleving van het geloof slijpen zich een bedding in de praktijk van het gemeentelijk leven. Dat ligt aan de aard van het geloof. En dat ligt aan de aard van het gemeentelijk leven. Aan deze beide aspecten willen we achtereenvolgens aandacht besteden.

Gods werk schept zich vormen

Traditievorming is eigen aan het geloof. Gods omgang met mensen zoekt zich een vorm. Een vorm waarin Gods zegen herkenbaar en ervaarbaar in een geloofsgemeenschap aanwezig is. In het oude testament zijn de verlossing uit Egypte en de intocht in het beloofde land de twee grote heilsdaden Gods. Rond beide gebeurtenissen stelt God zelf een traditie in. In deze tradities blijven Gods heilsdaden herkenbaar en ervaarbaar in de geschiedenis van Israël aanwezig. In Exodus 12 gebiedt God tot in details hoe Israël ieder jaar het Pascha moet vieren. De paasmaaltijd, het slachten van een schaap of geit, en het strijken van het bloed van het offerdier aan de deurpost, zijn de vormen waarin Gods verlossende daden van geslacht op geslacht in Israël herkenbaar en ervaarbaar blijven. De vormen van deze traditie nodigen uit tot overdracht van de geloofsinhoud. Kinderen vragen hun ouders wat de vormen betekenen: En wanneer uw zonen tot u zeggen: Wat betekent deze dienst voor u, dat zult gij zeggen: Het is een paasoffer voor de Heer, die in Egypte aan de huizen van de Israëlieten voorbijging, toen Hij de Egyptenaren sloeg (Ex. 12:26-27). Zo is de Pascha traditie de bedding waarin Gods verlossing door Israël stroomt, op weg naar de toekomstige definitieve verlossing.

Wanneer Israël na de woestijntocht door de Jordaan trekt om het beloofde land binnen te gaan, beveelt God om twaalf stenen van de bedding van de rivier mee te nemen en die als gedenkteken aan de oever op te richten. Opnieuw wordt een traditie ingesteld. De ervaring van de vervulling van Gods belofte dat het volk in het beloofde land zal wonen, wordt verbonden met de uiterlijke vorm van een hoop stenen. Ook in deze traditie nodigt de vorm uit tot overdracht van levend geloof: Wanneer uw kinderen hun ouders vragen: Wat betekenen deze stenen? dan zult gij uw kinderen aldus inlichten: Op het droge is Israël hier door de Jordaan getrokken, omdat de Here uw God de Jordaan voor ons heeft doen opdrogen (Joz. 4:21-23). Zo is deze traditie de bedding waarin de belofte van het wonen in het beloofde land door de Israëlitische gemeenschap stroomt, op weg naar de grote vervulling in het rijk Gods. Ook het nieuwe testament kent zulke tradities. Over de viering van het avondmaal schrijft Paulus: Zelf heb ik bij overlevering van de Heer ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht waarin Hij werd overgeleverd een brood nam, etc. (1 Kor. 11:23-24). Brood en wijn zijn de vormen waarin het verlossend kruisoffer van Christus herkenbaar en ervaarbaar in de gemeente aanwezig zijn. De avondmaalsviering is een bedding waarin Christus' verlossing door de gemeente stroomt, op weg naar de grote verlossing bij zijn wederkomst.

Traditie is geen dode vorm. Ze is de bedding van een stroom levend geloof. De vormen van deze bedding zijn onlosmakelijk verbonden met het geloof dat er in stroomt. We zijn gewend die vormen als 'uiterlijkheden' te relativiseren. We moeten echter niet innerlijker willen zijn dan God zelf. De God die de Mount Everest en het madeliefje schiep, die de mens boetseerde uit stof van de aardbodem en ons een nieuwe aarde in het vooruitzicht heeft gesteld, is een God die 'uiterlijkheden' belangrijk vindt. Het hoort tot de aard van Gods werk dat het zich herkenbare en ervaarbare gestalte schept. De vormen van een geloofstraditie hebben hiermee te maken.

Een geloofsgemeenschap heeft vormen nodig

Traditievorming past ook bij de aard van het menselijk gemeenschapsleven. In de omgang met elkaar hebben we behoefte aan herkenbare vormen en gebruiken. Etiquette, omgangsvormen en tafelmanieren ordenen het sociale leven en maken het leefbaar. Deze kant van het menselijk leven wordt in de gemeente niet opgeheven maar geheiligd. Het past bij de aard van het gemeentelven dat er tradities bestaan. Zo' n traditie heeft iets van christelijke etiquette: je begrijpt wat er bedoeld wordt en je weet waar je aan toe bent. Als baptisten houden we van spontaniteit. Maar spontaniteit bestaat slechts bij momenten. Een gemeente die geen traditie wil kennen maar van samenkomst tot samenkomst alles 'nieuw' verwacht van de actuele leiding van de Geest en van de spontane inbreng van de leden, eindigt weldra in chaos of frustratie. En hebben we al niet lang geleerd dat spontaniteit ook traditie kan worden? Het spontaan handen klappend een loflied zingen kan zomaar gemeentelijke code worden. Je hoort het te doen, anders hoor je er niet bij. Het spontane vrije gebed, iedere zondag van dezelfde broeder, is al lang traditie! Kortom: we kunnen gewoonweg niet zonder traditie en moeten dat eerlijk willen weten.

Iemand zal terecht opmerken: er zit nogal verschil tussen de traditie die Gods werk zichzelf in de geschiedenis schept, en de tradities die in geloofsgemeenschappen zijn ontstaan omdat ze het gemeentelven ordenen. Je kunt de avondmaal traditie moeilijk op één lijn stellen met de traditie om handenklappend een loflied te zingen. Op dit onderscheid zullen we later ingaan. Maar voor dit ogenblik wil ik er de aandacht op vestigen, dat het feit dat het geloof zichzelf vormen zoekt, aansluit bij de behoefte van een geloofsgemeenschap.

Olof de Vries